രിപ്പാട് ഉപയോഗിക്കുന്നതു നോക്കുക. ഒക്ടോബർ 10—ാം തീയതിയിലെ മാതൃഭൂമിപത്രത്തിൽ ശ്രീ നമ്പൂതിരിപ്പാട് എഴുതുന്നു:

'ഇപ്പോൾ ഒരു കോൺഗ്രസ് മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ 'ഉദാരമായ' ഭരണത്തിൻകീഴിൽ ഇടതുപക്ഷേതരകക്ഷികളുടെ പിന്തുണയോടെ ആ ക്രൂരമായ ആചാരം (സതി) പുനരുദ്ധരിച്ചിരിക്കുകയാണ്. കോൺഗ്രസ് ഭരിക്കുന്ന ഒരു സ്റ്റേററിൽ ഈ ക്രൂരമായ ആചാരം നടത്തിയതും, ഒരു സതീമാതാക്ഷേത്രം പണിയാനുള്ള ശ്രമവും, അതിന്റെ പരിരക്ഷണാർത്ഥം വാളൂരിപ്പിടിച്ച യുവാക്കൾ ചുററിനടക്കുന്നതും, മതഭ്രാന്ത് എത്രത്തോളം തീവ്രമായിട്ടുണ്ടെന്നു കാണിക്കുന്നു. കോൺഗ്രസ് ഭരിക്കുന്ന സ്റ്റേററിലെ മുഖ്യമന്ത്രിയും ഈ കട്ടംകൈയ്ക്കു പിന്നിലുള്ള ചില പ്രതിപക്ഷനേതാക്കളും ഒരു പുതിയ 'ഹൈന്ദവ ഭീന്ദ്രൻവാലേയിസ'ത്തെയാണു വളർത്തുന്നത്. ഇത്തരം ഒരു മനുഷ്യത്വരഹിതമായ പ്രവൃത്തി ചെയ്ത സംഘാടകരെ ഒററതിരിക്കാൻ രാഷ്ട്രീയവും സംഘടനാപരവുമായി ഫലപ്രദമായ നടപടി കൈക്കൊള്ളാത്ത പ്രധാനമന്ത്രിക്ക്, കോൺഗ്രസ്പാർട്ടി പ്രസിഡണ്ടിന്, രാജ്യത്തിന്റെ അഖണ്ഡതയെ സംരക്ഷിക്കാനാവുമോ?'

ശ്രീ നമ്പൂതിരിപ്പാട് ചൂണ്ടിക്കാട്ടുംപോലെ രൂപ്കൻവറിന്റെ ഉടന്തടിയേററം തടയുന്നതിൽ രാജസ്ഥാൻ ഗവണ്മെൻറ് പരാജയപ്പെട്ടു എന്നതു വാസ്തവമാണ്. അതേസമയം, ഉടന്തടിയേററമെന്ന പൈശാചികതയെ മഹത്ത്വവൽകരിക്കുന്ന അന്ധവിശ്വാസങ്ങൾക്കെതിരെ, രാജസ്ഥാനിൽ ഒരു ജനകീയപ്രസ്ഥാനം കെട്ടിപ്പടുക്കുവാൻ ശ്രീ നമ്പൂതിരിപ്പാടിന്റെ പാർട്ടി വല്ലതും ചെയ്യുന്നുണ്ടോ? ഉദ്ബുദ്ധമായ മാർക്സിസ്റ്റ് പാർട്ടി ഭരണസാരഥ്യം വഹിക്കുമ്പോഴും, എന്തുകൊണ്ട് പടിഞ്ഞാറെ ബംഗാൾ സംസ്ഥാനം സ്ത്രീവിദ്യാഭ്യാസകാര്യത്തിൽ ഏററവും പിന്നിൽനില്ക്കുന്ന ഒമ്പതു് ഇന്ത്യൻ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ ഒന്നായിത്തുടരുന്നു?

ഗാന്ധിജിയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ കോൺഗ്രസ്, ഇന്ത്യയെ നവീകരിക്കുന്നതിനുള്ള ബൃഹത്തായ സാംസ്കാരിക പ്രസ്ഥാനത്തോടു പൂർണമായും ഏകീഭവിക്കുകയുണ്ടായി. ഗാന്ധിജിയുടെ മരണശേഷം, ഇന്ത്യയിലെ ഏതെങ്കിലുമൊരു രാഷ്ട്രീയപാർട്ടി ഈ സാംസ്കാരിക–ബോധവൽക്കരണ പ്രക്രിയ തുടർന്നു നടത്തുകയുണ്ടായോ? സതി എന്ന ദുരാചാരത്തിന്റെ ഉത്തരവാദിത്തം, കോൺഗ്രസ്പാർട്ടിയുടെ തലയിൽ കെട്ടിവെക്കുമ്പോൾ, ബുദ്ധിമാനായ ശ്രീ നമ്പൂതിരിപ്പാട്, ഇന്ത്യയിലെ ഇന്നത്തെ രാഷ്ട്രീയകക്ഷികളുടെ സാംസ്കാരിക പാപ്പരത്തത്തിൽ തന്റെ പാർട്ടിക്കും തനിക്കുംകൂടി ഉത്തരവാദിത്തം ഉണ്ടെന്നു് എന്തുകൊണ്ടു കാണുന്നില്ല?

(8 നവംബർ, 1987)

39. സതിയും ദേവദാസിയും

രാജസ്ഥാനിലെ ദേവ്രാലാ ഗ്രാമത്തിൽ 1987 സെപ്തംബർ 4—ാം തീയതി രൂപ്കൻവർ എന്ന യുവതി ഭർത്താവിന്റെ ശവത്തോടൊപ്പം ചിതയിൽ വെന്തെരിഞ്ഞതു് ഇന്ത്യയിൽ പരക്കെ തീക്ഷ്ണങ്ങളായ പ്രതികരണങ്ങൾ ഉളവാക്കി. രൂപ്കൻവർ മരിച്ചതു ബന്ധുക്കളുടെ നിർബന്ധമോ ബലപ്രയോഗമോ മൂലമാണെന്നും, അല്ല, സ്വന്തം ഇഷ്ടപ്രകാരമാണെന്നും രണ്ടുപക്ഷങ്ങളുണ്ട്. രണ്ടായാലും, ഒരു യുവതി തീയിൽ വെന്തെ

രിയുന്നതു് അനേകായിരങ്ങൾ നോക്കിനില്ക്കുക തീർച്ചയായും ഒരു പരിഷ്കൃത ജനതയിൽനിന്നു പ്രതീക്ഷിക്കേണ്ടതല്ല. രൂപ്കൻവറിനെ നിർബന്ധിച്ചു ചിതയേററിയതാണെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്തവർ കൊലയാളികളാണു്; ആ നിലയിൽ അവരോടു പെരുമാറുകയും വേണം. മറിച്ചു്, ഭർത്തൃശവത്തോടൊപ്പം വെന്തെരിയുന്നതു വലിയൊരു പുണ്യമാണെന്ന അന്ധവിശ്വാസം നിമിത്തം രൂപ്കൻവർ സ്വേച്ഛയാ ചിതയേറുകയാണുണ്ടായതെങ്കിൽ, അപ്പോഴും, അജ്ഞതയുടെ ഫലമായി അവൾ കൈക്കൊണ്ട ഈ അനുചിതമായ നടപടി തടയാതെ, അത്ഭുതാദരങ്ങളോടെ അതു നോക്കി നിന്നവർ കുററവാളികൾ തന്നെ; അവർ ശിക്ഷ അർഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. 1829--ാമാണ്ടിൽ വില്യം ബെൻറിക് എന്ന ഗവർണർ ജനറൽ ബംഗാളിൽ നിരോധിച്ചതു മുതൽ വിധവകളുടെ ചിതയേററം ഇന്ത്യൻ പീനൽകോഡ് അനുസരിച്ചു ശിക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ട ഒരു കുററമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്ന വസ്തുതയും പരിഗണിക്കേണ്ടതാണു്.

സതി എന്ന ചിതയേററം ഒരു മതാചാരമാകുന്നു. ഭർത്താവിന്റെ ശവത്തോടൊപ്പം വെന്തെരിഞ്ഞ സ്ത്രീ ദേവതയായി ആരാധിക്കപ്പെടുന്നു. പാതിവ്രത്യത്തിന്റെ (ഏക ഭർത്തൃവ്രതത്തിന്റെ) മതവൽകൃതമായ ക്രൂരനിർവഹണമത്രെ സതി.

പാതിവ്രത്യത്തെയെന്നപോലെ, പാതിവ്രത്യത്തിന്റെ നിഷേധമായ വ്യഭിചാരത്തെയും (ബഹുഭർത്തൃവ്രതത്തെയും) ഭാരതീയരായ നാം മതവല്ക്കരിക്കുകയും, മതസമ്മതമായ വ്യഭിചാരം കുലത്തൊഴിലായി പുലർത്തുന്ന വേശ്യമാരെ പുണ്യവതികളായി കരുതി ആദരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ടു് എന്നതു കെട്ടുകഥയേക്കാൾ വിചിത്രമായൊരു സത്യമാകുന്നു. വിധവകളുടെ ചിതയേററംപോലെ മതവൽകൃതമായ വ്യഭിചാരവും, നിയമപ്രകാരം തടയപ്പെട്ടിട്ടും, സ്വതന്ത്ര ഭാരതത്തിൽ നിലനില്ക്കുക മാത്രമല്ല, കൂടുതൽ പ്രചാരമാർജിക്കുകകൂടിചെയ്തുവരുന്നു.

അതേസമയം, അനേകലക്ഷം യുവതികൾ വിടന്മാരുടെ കാമസംപൂർത്തിക്കു സ്വന്തം ശരീരം സമർപ്പിച്ചു്, ക്രമേണ രോഗബാധിതകളായി, സമൂഹത്തിന്റെ പുണ്ണുകളായി, ഇഞ്ചിഞ്ചായി മരിക്കുന്നതിനു് ഒരൊററ യുവതി ജനമധ്യത്തിൽ ചിതയിലേറി വെന്തെരിയുന്നതിന്റെ നടാകീയയത കൈവരുകയില്ലല്ലോ. അതിനാൽ, മതാചാരമനുസരിച്ചു നിർബന്ധിതമായി പാതിവ്രത്യം നടപ്പിൽ വരുത്തുന്നതിനു—വിധവയുടെ ചിതാരോഹണത്തിനു്—എതിരെ ആളിക്കത്തുന്ന ജനപ്രതിഷേധം, വളരെ വ്യാപകമായി നാട്ടിലെമ്പാടും നിലനിന്നു വരുന്ന മതാചാരനുസൃതമായ വേശ്യാവൃത്തിക്കെതിരെ രൂപം കൊള്ളുന്നില്ല.

ഭാരതം സ്വതന്ത്രമായതിനുശേഷം രാജസ്ഥാനിൽ ഇരുപത്തെട്ടു് ഉടന്തടിചാട്ടങ്ങളാണത്രെ നടന്നിട്ടുള്ളതു്. ഇതേ കാലഘട്ടത്തിൽ, ഇന്ത്യയിലൊട്ടാകെ ഒന്നരലക്ഷത്തോളം ബാലികമാരെ മതാചാരമനുസരിച്ചു് വേശ്യകൾ ആക്കിത്തീർത്തിട്ടുണ്ടെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. പക്ഷേ, ഒരൊററ ഉടന്തടിചാട്ടത്തെത്തുടർന്നു് ഉണ്ടായ കോലാഹലത്തിന്റെ ഒരംശമെങ്കിലും നിരന്തരവും വൻതോതിലുള്ളതുമായ ഈ നിർബന്ധിത പാതിവ്രത്യധ്വംസനം ഉണർത്തിവിട്ടിട്ടില്ല.

മതാചാരപ്രകാരം ബഹുഭർത്തൃവ്രതം സ്വീകരിക്കുന്ന സ്ത്രീകളെ ഇന്ത്യയിൽ പൊതുവേ 'ദേവദാസിമാർ' എന്നു വിളിക്കുന്നു. ഇവരിൽ വളരെ അധികംപേർ 'യെല്ലമ്മ' എന്ന ദേവിയുടെ ദാസികളാകുന്നു. മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഒരു അവതാരമായ പരശുരാമന്റെ അമ്മയായ രേണുകയാണു പിന്നീടു് യെല്ലമ്മ എന്ന ദേവി ആയിത്തീർന്നതു് എന്നത്രേ വിശ്വാസം. പത്നിയായ രേണുകയുടെ പാതിവ്രത്യത്തിൽ ശങ്ക തോന്നിയ ജമദഗ്നിമഹർഷി, അമ്മയുടെ തല അറുത്തുകളയാൻ മകനായ പരശുരാമനോ

ട്ട് ആജ്ഞാപിച്ചു. പിതൃഭക്തനായ പരശുരാമൻ തന്റെ ആയുധമായ കോടാലി ഉപയോഗിച്ച് ആ കൃത്യം ഉടൻ നിർവഹിക്കുകയുംചെയ്തു. മകന്റെ അനുസരണശീലത്തിൽ സന്തുഷ്ടനായ ജമദഗ്നി, ഇഷ്ടമുള്ള വരം വരിച്ചുകൊള്ളുവാൻ പരശുരാമനോടു പറഞ്ഞു. 'അമ്മയെ വീണ്ടും ജീവിപ്പിക്കണം' എന്നു പരശുരാമൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. അപ്പോഴേക്ക് രേണുകയുടെ തല എങ്ങനെയോ അപ്രത്യക്ഷമായിരുന്നു. ഒരു തല കൊണ്ടുവന്നാൽ രേണുകയുടെ ഉടലിൽ അതു മന്ത്രശക്തികൊണ്ട് ഒട്ടിച്ചുചേർക്കാമെന്ന് ജമദഗ്നി പറഞ്ഞു. തലയന്വേഷിച്ചു പുറപ്പെട്ട പരശുരാമൻ ആദ്യം കണ്ടതു് 'യെല്ലമ്മ' എന്ന ഹരിജനപ്പെൺകിടാവിനെ ആയിരുന്നു. പരശുരാമൻ അവളുടെ തല മുറിച്ചെടുത്തു് ജമദഗ്നിക്കു കൊടുത്തു; ജമദഗ്നി ആ തല രേണുകയുടെ ഉടലോടു ചേർത്തു്, രേണുകയ്ക്കു പുനർജന്മം നല്കുകയുംചെയ്തു. പുരാണങ്ങളിലൊന്നും കണ്ടിട്ടില്ലെങ്കിലും ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ വളരെ പ്രചാരമുള്ളതാണു് ഈ കഥ. ഹിന്ദുമതത്തിലെ മറ്റു് ദേവന്മാരോടോ ദേവിമാരോടോ മമതയില്ലാതിരുന്ന ഹരിജനങ്ങൾ യെല്ലമ്മയെ തങ്ങളുടെ ദേവിയായി സ്വീകരിച്ചു അവൾക്കു് അവർ അമ്പലങ്ങൾ നിർമിച്ചു. പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത പെൺകുട്ടികളെ യെല്ലമ്മയുടെ ദാസികളാക്കുന്ന ചടങ്ങിനു മഹാരാഷ്ട്രത്തിലും ഗോവയിലും കർണാടകത്തിലും ഇന്നും വലിയ പ്രചാരമുണ്ടു്. ഈയാണ്ടിൽ (1987–ൽ) കർണാടകത്തിൽത്തന്നെ ആയിരത്തോളം പെൺകിടാങ്ങളെ ഇങ്ങനെ യെല്ലമ്മയ്ക്കു 'വിവാഹം' ചെയ്തുകൊടുത്തുവത്രേ. കർണാടകത്തിൽ 'സൗന്ദത്തി' എന്ന സ്ഥലത്തുള്ള ക്ഷേത്രത്തിൽ ആണ്ടുതോറും അയ്യായിരത്തോളം പെൺകുട്ടികളാണത്രെ ഇങ്ങനെ നടതള്ളപ്പെടുന്നതു്. ഉത്സവംപോലെയാണു് ഈ ചടങ്ങു നടത്തുക. പെൺകുട്ടികളെ യെല്ലമ്മയ്ക്കു സമർപ്പിക്കാൻ മാതാപിതാക്കൾ (കൂടുതലും ഹരിജനങ്ങൾ) തീരുമാനിക്കുന്നതു പല കാരണങ്ങൾകൊണ്ടാണു്. രോഗം ബാധിച്ചു കുട്ടി മരിച്ചുപോകും എന്നു ഭയപ്പെടേണ്ടിവരുമ്പോൾ മാതാപിതാക്കൾ അവളെ യെല്ലമ്മയ്ക്കു കൊടുക്കാമെന്നു നേരുന്നു. ചിലപ്പോൾ സമ്പന്നരായ മാതാപിതാക്കൾ ഇത്തരം നേർച്ച നിറവേറ്റുന്നതു സ്വന്തം കുട്ടികൾക്കു പകരം പാവപ്പെട്ടവരുടെ കുട്ടികളെ വിലയ്ക്കു വാങ്ങിയാണു്. അഞ്ചാമത്തെ കുട്ടിയെ യെല്ലമ്മയ്ക്കു കൊടുക്കുക എന്ന ആചാരം ചില പ്രദേശങ്ങളിൽ നിലവിലുണ്ടു്. ജാതകദോഷമുള്ള കുട്ടികളേയും, ശരീരത്തിൽ ചില പ്രത്യേക ഭാഗങ്ങളിൽ മറു (അടയാളം) ഉള്ള കുട്ടികളേയും, തലമുടിയിൽ ജട കാണുന്ന കുട്ടികളെയും യെല്ലമ്മയ്ക്കു സമർപ്പിക്കുന്ന സമ്പ്രദായവുമുണ്ടു്. കുടുംബത്തിൽ ആൺകുട്ടികളുണ്ടാവാൻവേണ്ടിയാണു ചിലർ പെൺകുട്ടികളെ യെല്ലമ്മയ്ക്കു നടതള്ളുന്നതു്. പിറക്കുന്നതു പെൺകുഞ്ഞാണെങ്കിൽ അവളെ യെല്ലമ്മയുടെ ദാസിയാക്കാമെന്നു നേരുന്ന ഗർഭിണികളും കുറവല്ല. നല്ല മുഖശ്രീയുള്ള പെൺകുട്ടികളെ പുരോഹിതന്മാർ വിലകൊടുത്തു വാങ്ങി ദേവദാസികളാക്കാറുമുണ്ടു്.

പെൺകുട്ടിയെ ദേവദാസിയാക്കാനുള്ള ഒരു മാർഗമാണു് യെല്ലമ്മയ്ക്കു കൊടുക്കൽ. ഇതിനു വേറെയും മാർഗങ്ങളുണ്ടു്. 'ഭഗത്ത്' എന്ന പേരിൽ അറിയപ്പെടുന്ന പൂശാരിമാർക്കു പെൺകുട്ടികളെ കെട്ടിക്കൊടുക്കുകയാണു് മഹാരാഷ്ട്രത്തിൽ പരക്കെ നടപ്പുള്ള ഒരു സമ്പ്രദായം. താലികെട്ടിയ പെൺകിടാവിൽ തനിക്കുള്ള അവകാശം, ഒന്നരരൂപ ദക്ഷിണവാങ്ങി ഈ പൂശാരി ഒഴിഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നു. കെട്ടാൻ പൂശാരിയെ കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ പെൺകുട്ടിയെ ഗണപതിഭഗവാനു കൊടുക്കാം. ഗണപതിയുടെ ചിത്രത്തിനു ചുറ്റും പെൺകുട്ടിയെ നടത്തി അവളെ ഗണപതിയുടെ വധു ആക്കുന്ന ചടങ്ങിനു് 'ഫേര' എന്നു പേർ.

ചില ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ, നടയിരുത്തുന്ന പെൺകുട്ടികളുടെ കഴുത്തിൽ പുരോഹിതന്മാർ മണിമാലകൾ കെട്ടുന്നു. തെലുങ്കാനയിലെ ചില ക്ഷേ

ത്രങ്ങളിൽ പുരോഹിതന്മാർ പെൺകുട്ടിയുടെ കഴുത്തിൽ താലികെട്ടുന്നതോടൊപ്പം ഒരു ആടിനെ മുറിച്ചു സദ്യനടത്തുകയും പതിവുണ്ട്. ചില ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പെൺകുട്ടികളുടെ കഴുത്തിൽ താലിക്കുപകരം കെട്ടുക ഏഴു കവിടികൾ കോർത്തു നിർമിച്ച മാലയാണ്.

ദേവദാസിമാരായിത്തീർന്ന പെൺകുട്ടികൾ പിന്നെ വിധിപ്രകാരം വിവാഹംകഴിച്ചുകൂടാ. അവർ സമൂഹത്തിന്റെ പൊതുസ്വത്തായിത്തീരുന്നു. ഉയർന്ന ജാതികളിൽപ്പെട്ട പണക്കാരായ ജന്മിമാരും ക്ഷേത്രോപജീവികളും മറ്റും അവരെ വെപ്പാട്ടികളാക്കിത്തീർക്കുന്നു. അവരുടെ കുട്ടികൾ നിയമപ്രകാരം തന്തയില്ലാത്തവരാണ്. ദേവദാസിമാരിൽ പലരും ക്ഷേത്രപരിസരംവിട്ടു നഗരങ്ങളിലെ വേശ്യത്തെരുവുകളിൽ എത്തിച്ചേരുന്നു. പൂണേ പട്ടണത്തിലെ വേശ്യകളിൽ അമ്പതുശതമാനവും ക്ഷേത്രങ്ങളിൽനിന്നുവരുന്ന ദേവദാസികൾ ആണത്രേ. ബോംബെയിലെ വേശ്യകളിൽ ഇരുപതുശതമാനം ദേവദാസികൾ ആകുന്നു. തെക്കേ മഹാരാഷ്ട്രത്തിലും വടക്കേ കർണാടകത്തിലും വേശ്യമാരിലധികവും ദേവദാസികൾതന്നെ. ദില്ലിനഗരത്തിലെ വേശ്യമാരിൽ പത്തുശതമാനമെങ്കിലും ക്ഷേത്രങ്ങളിൽനിന്നു വന്നവരാണെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

തൊഴിൽ വ്യഭിചാരമാണെങ്കിലും ദേവദാസികളെ പുണ്യവതികളായാണു കരുതുന്നതു്. ചിലേടത്തു് ഇവരെ വിളിക്കുന്നതു് 'മംഗളാമുഖികൾ' എന്നാകുന്നു. നല്ല കാര്യത്തിനു പുറപ്പെടുമ്പോൾ ദേവദാസികളെ കണ്ടാൽ ഉദ്ദിഷ്ടഫലം ഉടൻ കൈവരുമെന്നാണു വിശ്വാസം. ഭർത്താവില്ലാത്ത ഇവർ വിധവകൾ ആകുകയില്ല; അതിനാൽ നിത്യസുമംഗലികളാണ്. പല പ്രദേശങ്ങളിലും വിവാഹത്തിനു താലികെട്ടാൻ ഉപയോഗിക്കുന്ന മഞ്ഞച്ചരടു പിരിച്ചുകൊടുക്കാനുള്ള അവകാശം ദേവദാസികൾക്കാകുന്നു. ചില ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ദേവദാസിമാർക്കു വള, കുങ്കുമം, മൈലാഞ്ചി മുതലായ വഴിപാടുകൾ കൊടുക്കുന്ന പതിവുണ്ട്.

മതാചാരനിഷ്ഠമായ വ്യഭിചാരം (ദേവദാസീ സമ്പ്രദായം) അവസാനിപ്പിക്കാനുള്ള പല നിയമങ്ങളും ഇന്ത്യൻ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ നിലവിലുണ്ട്. എന്നിട്ടും സതിയെപ്പോലെതന്നെ ലജ്ജാകരവും സതിയേക്കാൾ എത്രയോ വ്യാപകവുമായ ഈ ദുഷിച്ച സമ്പ്രദായം സ്വതന്ത്രഭാരതത്തിൽ തഴച്ചുവളരുകതന്നെയാണ്.

ദേവദാസികളെ തൊഴിൽ പരിശീലിപ്പിച്ചു സാധാരണജീവിതത്തിലേക്കു കൊണ്ടുവരുന്നതിനു നടത്തിയ പരിശ്രമങ്ങളൊന്നും ഫലപ്രദമായിട്ടില്ല.

വനിതാസംഘടനകൾക്കു് ഊർജിതമായി പ്രവർത്തിക്കുവാനുള്ള ഒരു മേഖലയാണ് ദേവദാസീസമ്പ്രദായ നിരോധനം. ആയിരക്കണക്കിനു പ്രവർത്തകർ ഒത്തുചേർന്നു ദീർഘകാലം അദ്ധ്വാനിച്ചാലേ ഈ രംഗത്തു് എന്തെങ്കിലും പുരോഗതി ഉണ്ടാവൂ.

(26 ഒക്ടോബർ, 1987)

40. ആർ. എസ്സ്. എസ്സ്.

'രാഷ്ട്രീയ'ത്തിൽ (പോളിററിക്സിൽ) പ്രവേശിക്കാൻ രാഷ്ട്രീയ സ്വയംസേവകസംഘ(ആർ. എസ്. എസ്.)ത്തിനു് ഉദ്ദേശമില്ലെന്നു്, ആ സംഘടനയുടെ ജോയിൻറ് ജനറൽ സെക്രട്ടറിയായ പ്രൊഫസർ രാജേന്ദ്രസിംഹ് 1987 നവംബർ 21–ാം തീയതി പത്തനംതിട്ടയിൽ ചേർന്ന ഒരു പ്രവർത്തകസമ്മേളനത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചു. ഇന്ദിരാകോൺഗ്രസ്സുമായി